

De onverbiddelijke
ambitie van
Catherine de' Medici
heeft rampzalige
gevolgen voor haar
hofdame

CATHARINA
BOTERMANS
DE ZWARTE
KONINGIN

ROMAN

1

Ik zit aan de schrijftafel van mijn kamer in een pension in Pau, aan de voet van de Pyreneeën. Het is vandaag de zestiende dag nadat ik het Franse hof op stel en sprong verliet en sinds die dag heb ik geen moment rust gekend.

De eerste dagen bracht ik door in een koets die me van Blois naar Tours en van Tours naar Poitier en vandaar via Bordeaux uiteindelijk naar Pau bracht. Of ik gevolgd ben, durf ik niet te zeggen, maar hoe langer het duurt voordat iemand mijn deur binnenvalt om me terug te slepen naar Parijs, hoe meer ik mezelf toesta te geloven dat mijn vlucht geslaagd is en niemand weet waar ik ben. Dat stelt me gerust. Al betekent het ook dat ik afgesneden ben van alles wat me de afgelopen jaren lief was. Het hof, Helene mijn vriendin, Guillaume de nar, Pepe de kleine aap en natuurlijk Amédée, mijn hart, mijn lief, wiens woorden als ijzige koude door mijn ledematen trekken telkens wanneer ik denk aan onze laatste ontmoeting die nacht, in het donker van de tuin. En de woorden: ‘Je bent te ver gegaan.’

Ik heb me in de afgelopen dagen herhaaldelijk verdedigd. In lange monologen, met niemand dan alleen mezelf, heb ik elk argument dat ik kon vinden bij de kladden gegrepen en ontvouwd. Ik heb de woorden zorgvuldig achter elkaar geplaatst zodat datgene wat ik zei onmogelijk op een andere wijze geïnterpreteerd kon worden en de toehoorder zich, was hij er geweest, ongetwijfeld had laten overtuigen.

In plaats van die overtuiging bekruipt me echter steeds het gevoel dat mijn woorden niet opgewassen zijn tegen de omvang van mijn daden. Hoe waar of gepast mijn argumentatie ook is, ze omhult me slechts als een nachtjapon die mijn armen en enkels onbedekt laat. Ik kan niet ongedaan maken wat hij me verwijt. Ook al zijn de handelingen niet door mij bedacht of geïnitieerd, ik kan niet ontkennen dat het mijn woorden waren die ze uitlokten en mijn handen die ze uitvoerden.

Ik loop een kruis door de kamer met mijn ketting van bidkralen; van de deur naar het raam en van het bed naar het dressoir. 'Wees gegroet, Maria, vol van genade. De Heer is met u.' Met elke stap die ik zet, neemt de twijfel toe. Ik begin te begrijpen waarom hij niet meer in mij gelooft. Wie ben ik? Of beter gezegd: waartoe ben ik verworden? Hoe kan het dat het meisje dat vijf jaar geleden Florence verliet met niets anders in haar hoofd dan een bibliotheek vol boeken, de grootste wandaad heeft gepoogd te plegen die een mens kan begaan? Hoe ben ik van de onschuld in de zonde terechtgekomen?

Ik zie het licht komen en gaan. De uren in het donker zijn nog langer dan die in de dag. Ik wil uit deze kamer breken, teruggaan naar het paleis en Amédée overtuigen met me mee te gaan, maar de woorden die dat moeten bewerkstelligen ontbreken me. Hoe kan ik hem overtuigen als ik zelf niet begrijp hoe dit allemaal heeft kunnen ontstaan? Was het Catherine die me aangezet heeft tot deze daden? Is zij de schuldige achter wat ik heb gedaan, of was ik het zelf? Was het mijn behoefte om door Catherine vertrouwd en gewaardeerd te worden? Of is mijn hart simpelweg altijd al gecorrumpeerd geweest?

Tijdens de mis bid ik om vergeving voor mijn daden, maar ik vind geen rust. In me groeit de behoefte te vertellen wat er is gebeurd, de drang bloot te geven wat me is overkomen en wat ik zelf heb veroorzaakt. Ik kan mezelf niet beoordelen. Mijn geweten is verweven geraakt met dat van anderen: Catherine, Guillaume, Houlard. Toch moet er een manier zijn om me los te tornen. Mezelf weer te vinden tussen de kluwen

en misschien terug te gaan naar wie ik ooit was, zonder de schaduw van dat wat voorbij is. Wellicht, als ik mezelf ontrafeld heb, zal ik Amédée alsnog onder ogen durven komen en is er een kans op een toekomst voor ons samen.

Ik heb papier gekocht, inkt en voldoende gerei om wekelang te kunnen schrijven. Het enige wat ik hoef te doen is gaan zitten, een veer pakken en de woorden op het papier zetten. Maar waarmee begin ik?

Ik loop het kruis in deze lege eenzame ruimte en zoek een verhaal of anekdote vanwaar ik kan vertrekken. Een startpunt dat recht doet aan dat wat ik te vertellen heb. Ik wil het liefst beginnen bij datgene wat me het meest heeft aangegrepen, maar misschien verschaft een chronologische vertelling van het verhaal me meer duidelijkheid. Het verhaal vanaf het begin, zodat ik aan het einde een volledig beeld zal hebben van wie ik was en ben geworden en tot een eensluidend oordeel zal kunnen komen over mijn karakter.

De stoel kraakt als ik plaatsneem. Ik neem de ganzenveer en doop hem in de inkt.

Ik werd geboren in het jaar 1565 in de Italiaanse stadstaat Florence. Mijn familie had geen invloed, behalve dat mijn vader de beheerder was van de omvangrijke bibliotheek van de bestuurders van de stad, de familie De' Medici. Een gewichtige functie die in onze familie terecht was gekomen omdat we de reputatie bezaten zeer intelligent te zijn en die, zolang men zich kon herinneren, was doorgegeven van vader op zoon. Nu mijn ouders alleen een dochter hadden voortgebracht, kwamen mijn neven in aanmerking om bij mijn vader in de leer te gaan. Hij nam enkelen van hen in dienst in de hoop zijn kennis van het geschreven woord aan hen over te dragen. Na verloop van tijd concludeerde hij echter dat de intelligentie die de familie toegeschreven werd niet aan al haar leden toebedeeld was, en dat diegenen die wel de benodigde helderheid van geest bezaten vaak andere belangrijke eigenschappen ontbeerden, zoals netheid, precisie en volharding. Met andere woorden:

mijn neven waren doorgaans hardleers, gemakzuchtig, ongeorganiseerd of een combinatie daarvan en mijn vader had meer last van ze dan plezier.

Het is dan ook begrijpelijk dat mijn vader, toen hij zich realiseerde dat zijn dochter wel de nodige intelligentie bezat, zeer verheugd was. Hij smokkelde mij stiekem mee naar het indrukwekkende gebouw aan de Piazza San Lorenzo en leerde me lezen en schrijven in Latijn en Grieks. Ik herinner me eindeloze schrijfoefeningen op een leistenen blad totdat ik niet alleen foutloos kon spellen, maar ook een uiterst verfijnd handschrift had. Ik op mijn beurt hielp hem met het formuleren van accurate omschrijvingen voor de catalogus en somde urenlang boektitels op terwijl hij, voorovergebogen langs de kasten of staande op een trapje langs een van de muren, de volgorde van de boeken controleerde en tegelijkertijd mijn uitspraak verbeterde. Het merendeel van de dag bracht ik echter lezend door, weggedoken in een van de comfortabele stoelen in mijn vaders werkkamer, met een kussen in mijn rug en een boek opengeslagen op tafel.

Ik ademde de lucht in de bibliotheek in zoals andere kinderen de buitenlucht. Niets kon me zo in vervoering brengen als de breekbare, stokoude papyrusvellen en de geur van verse inkt die zich verspreidde bij het openslaan van pas vervaardigde boekexemplaren. Ik las wat voorhanden was, van de klassieken tot toneelstukken en alles daartussen en hoewel ik soms nauwelijks begreep wat ik las, zoog ik de zinnen in me op.

Zo nu en dan, in een plotselinge opwelling van nieuwsgierigheid, bedacht ik dat ik andere kinderen wilde leren kennen. Dan zwierf ik enkele uren rond de nabijgelegen Piazza San Lorenzo, zocht de steegjes af en keek naar groepjes spelende kinderen. Ik zag hoe ze met elkaar wedijverden, elkaar uitdaagden, plezier en ruzie maakten. Ik vond het fascinerend om te zien hoe ze afspraken met elkaar maakten en twistten over de navolging daarvan, hoe ze plannen bedachten en uitvoerden, en hoe het allemaal van het ene op het andere moment in het niets kon oplossen als de klokken van de Duomo het middaguur luidden en ze allemaal wegstoven om thuis te gaan eten. Ik

was verlegen en me voortdurend bewust van het feit dat ik anders was dan mijn leeftijdgenoten. Ik zou er nooit bij passen en deed ook geen pogingen daartoe. Maar bovenal herinner ik me dat ik getroffen was door wie ze waren en ervoor terugschrok hun spel, hun dynamiek te veranderen door mijn aanwezigheid. Meestal was ik weer in de bibliotheek voordat iemand doorhad dat ik weg was geweest.

Tegen de tijd dat ik, op mijn dertiende verjaardag, oud genoeg was om ingewijd te worden in het sociale leven had ik meer gelezen dan de gemiddelde student en kon ik lange gesprekken voeren met mijn vader over een breed scala aan onderwerpen. We genoten van elkaars gezelschap en brachten vele stille uren door in de bibliotheek. Waarschijnlijk waren we daar nog lang mee doorgedaan als mijn moeder niet tussenbeide was gekomen.

‘Lezen is alles wat ze doet!’ riep ze uit op een avond na een lange discussie tussen mijn vader en mijzelf over het boek *Utopia* van Thomas More, dat we gezamenlijk lazen. Ze was woedend, stond op, wees naar de deur, keek me aan en zei met opeengeklemden kaken: ‘Wegwezen!’

Het gebeurde niet vaak dat mijn moeder haar geduld verloor en het duurde een moment voordat ik besepte wat er aan de hand was en in beweging kwam. Ik sprong haastig overeind, verliet de ruimte zo snel ik kon en wilde naar mijn slaapvertrek gaan, tot ik bedacht dat ik graag wilde weten hoe dit gesprek tussen mijn ouders verder zou gaan. Ik liep terug tot net voorbij de dichtgeslagen deur en maakte me klein tegen de muur.

‘Ze zat te lezen in een stoel terwijl het personeel doelloos in de keuken rondhing. Ze besepte niet eens dat zij degene is die hen aan moet sturen,’ hoorde ik mijn moeder zeggen aan de andere kant. ‘Ze heeft geen idee van wat er allemaal gebeuren moet hier in huis en als ik haar vraag mijn taken waar te nemen gebeurt er helemaal niets meer. Ze is onordelijk en ondoordacht en ondanks die pienterheid die jij haar toedicht, kan ze de meest simpele instructies niet uitvoeren.’

Mijn vader mompelde iets.

‘Nee, natuurlijk zal ze geen moeite hebben een echtgenoot te vinden!’ riep mijn moeder getergd. ‘Maar wat moet er van onze goede naam worden als hij er vervolgens achter komt dat zijn vrouw geen enkel benul heeft van het bestieren van een huishouden? Laat staan dat ze in staat is kinderen op te voeden. Wat is het nut van al dat lezen? Waarom blijf je haar meenemen naar die bibliotheek?’

Die ruzie tussen mijn ouders is me lang bijgebleven. Niet alleen omdat mijn leergierigheid volgens mijn moeder een obstakel was geworden in plaats van iets waar ik trots op mocht zijn, maar ook omdat ik me voor het eerst bewust werd van mijn toekomst. Ik besepte plotseling dat mijn heden tijdelijk was en ik voorbeschikt was om in de toekomst net als alle andere vrouwen een huishouden te voeren, kinderen te baren en mijn leven te wijden aan mijn gezin. Mijn moeder had gelijk: mijn vader bereidde me voor op een toekomst die niet de mijne was.

Vanaf dat moment werd er van me verwacht dat ik thuisbleef en zou leren hoe ik een huishouden moest organiseren. Ik mocht de bibliotheek alleen bezoeken als alle andere taken gedaan waren en mijn moeder me expliciet toestond te gaan. Ik hilde uren in mijn hoofdkussen en hield het dagen vol met niemand te spreken, maar hoe ik ook tegenstribbelde, mijn ouders hielden voet bij stuk.

Het is bijzonder hoe een jong mens zich kan verzetten tegen zaken die enkel een positieve uitwerking kunnen hebben op het latere leven.

Alhoewel ik de bibliotheek voortdurend miste, vond ik de werkzaamheden aan mijn moeders zijde lang zo vervelend niet als ik had verwacht en na verloop van tijd was ik in staat ze niet alleen zelfstandig uit te voeren, maar ook plezier te beleven aan de bezigheden zelf. Met name de werkzaamheden in het armenhuis intrigeerden me en ik spendeerde veel tijd bij de nonnen, die me leerden welke kruiden hielpen tegen verkoudheid, koorts of melancholie, hoe ik wonden moest behandelen en hoe ik een stevige, voedzame soep kon trekken van schenkel, gevuld met diverse groenten en dikke strengen pasta.

Terugkijkend ervaar ik deze periode als een tijd waarin ik alle mogelijke ellende en misère van dichtbij heb aanschouwd, maar ook heb leren inspelen op de behoeften van anderen. Een eigenschap die later zeer waardevol zou blijken.

Toch zou mijn leven een totaal andere wending krijgen.

Een verre nicht van de toenmalige bestuurder van de stad, Francesco de' Medici, de Franse koningin-moeder Catherine de' Medici, vroeg haar neef hulp bij het opbouwen van een nieuwe bibliotheekcollectie in de Franse hoofdstad. Een collectie die eenzelfde grandeur uit zou stralen als ze zich herinnerde van de bibliotheek van haar jeugd in Florence. Ze vroeg hem echter niet een overzicht te sturen van de titels die in de Laurentia Biblioteca te vinden waren, maar verzocht specifiek om diegene die verantwoordelijk was voor de opbouw van die collectie: mijn vader.

Zo kwam het dat mijn ouders tijdens mijn vijftiende levensjaar besloten naar het hof van de Franse koning te trekken, waar mijn vader de bibliotheek van het pas gebouwde paleis van de koningin-moeder, Hôtel de la Reine, zou beheren en mijn moeder toe zou treden tot de hofhouding van koningin Louise.

Mijn moeder en ik wachten al zeker een half uur op onze kennismaking met koningin Louise als de deur die toegang geeft tot haar vertrekken opengaat. Een man stapt achterstevoren de kamer in, bukt en laat zijn armen vooroverhangen, tot aan de grond. Hij blijft naar de deur kijken en zakt door zijn knieën. Hij ziet er vreemd uit, is van top tot teen gehuld in een nauwsluitend pak van bont. Alleen zijn handen en voeten zijn zichtbaar. Een staart bungelt aan zijn achterwerk.

Hij blijft stil zitten, secondenlang gebeurt er niets. Dan horen we een langgerekte au-klank, eerst zachtjes, dan luider, met een hoge, samengeknepen stem. Weer gebeurt er niets. 'Maaauw,' horen we nogmaals. Nu weet ik zeker dat hij het geluid van een kat probeert te maken en ik verplaats mijn gewicht ongemakkelijk van mijn ene voet naar de andere. Mijn moeder kucht. De man schrikt en draait zich abrupt naar ons

toe. Hij kijkt ons glimlachend aan, miauwt nogmaals en begint op handen en voeten naar ons toe te kruipen. Van dichtbij zie ik dat hij een klein masker draagt. Het heeft een hartvormige neus, en snorharen aan weerszijden. Hij is overduidelijk een acteur of figurant uit een toneelstuk en ik glimlach naar hem. Een elleboogstoot van mijn moeder haalt de glimlach van mijn gezicht. De kat-mens houdt prompt op met miauwen en moeder maakt tot mijn verbazing een diepe buiging. Onmiddellijk volg ik haar voorbeeld.

‘U bent?’ vraagt de man met een normale stem terwijl hij overeind komt.

‘Luisa Salviati,’ fluistert mijn moeder. ‘Vrouw van Marco Salviati. Dit is mijn dochter Fiora.’ Ze kleurt rood en zinkt wederom naar de grond in een buiging.

‘Spaar uw knieën, madame Salviati. Ik ben slechts uw koningsnietige dienaar,’ zegt de kat-mens met een dramatische zwier van zijn arm. ‘U hoeft voor mij niet meermaals te buigen.’

Moeder komt overeind, maar blijft bescheiden naar de grond staren.

‘Ik ben de hertog van D’Epernon, adviseur van Henri van Valois, koning van Frankrijk. Ik hoop dat Parijs u bevallen is?’ Ik kijk naar mijn moeder. Onze aankomst in de Franse hoofdstad is een overweldigende ervaring geweest. Ik was in de veronderstelling dat Florence een dichtbevolkte en omvangrijke stad was, maar Parijs was in alles haar overtreffende trap. Nog nooit had ik zoveel mensen bijeen gezien. De nauwe kronkelende straatjes met hun door rode dakpannen bedekte huizen puilden uit. Kooplui, kinderen, varkens, honden, door paarden getrokken huifkarren, ruiters te paard – alles liep dwars door elkaar heen. De mensen spraken zo snel dat ik ondanks de resultaten die ik had geboekt in het leren van de Franse taal geen woord verstond van wat men zei en de stank die uit de stad leek op te stijgen was zo overweldigend dat we zakdoeken moesten gebruiken om onze neuzen af te schermen.

Mijn moeder knikt en de man grijnst goedkeurend. ‘Zijne majesteit is in afwachting van uw komst. Wilt u mij volgen?’

Hij draait zich om en gaat ons voor naar de deur juist als iemand in het aangrenzende vertrek roept: 'Kom, poes. Kom kom, poesje.' Een elegante, slank gebouwde man met donkere ogen en scherp afgetekende wenkbrauwen verschijnt in de deuropening.

'Ah, daar ben je,' zegt hij zodra hij D'Epernon ziet en steekt verheugd zijn armen uit, alsof hij op het punt staat een jong kind van de grond te tillen. Prompt laat de hertog zich op zijn knieën vallen en kruipt op handen en voeten naar de man. Daar aangekomen wordt hij aan alle kanten beklopt en geaaid. D'Epernon spint zo luid en extatisch dat ik me begin af te vragen of we niet toch in een soort klucht terecht zijn gekomen.

Ik voel me ongemakkelijk en stoot zachtjes mijn moeder aan. 'Wat is dit?' vraag ik haar fluisterend. 'Moeten we ons terugtrekken?' Ik knik naar de deur waardoor we het vertrek binnen zijn gekomen.

Moeder reageert niet. Haar blik blijft gericht op het tafereel voor ons. D'Epernon laat zich op zijn rug vallen. De handen van de andere man krioelen over zijn borst en buik. Ze verdwijnen onder de dierenvacht. Ik zie mijn moeders wenkbrauwen omhoogschieten. Rode vlekken verschijnen in haar hals. Zelf durf ik nauwelijks te kijken.

'Wat moeten we doen?' fluister ik.

'Je mond houden en stil blijven staan.'

De twee mannen houden abrupt op met hun spel. D'Epernon springt overeind, klopt zijn kleding af en draait zich naar ons toe. Hij trekt het masker van zijn hoofd en zegt met normale stem: 'Dit zijn madame Salviati en haar dochter Fiora.' Hij knikt naar ons. 'Madame Salviati, Fiora, mag ik u voorstellen aan Zijne Koninklijke Hoogheid koning Henri III?'

De elegante man knikt naar ons. Moeder trekt me mee in een diepe buiging.

2

Geen van de boeken die ik had gelezen had me voor kunnen bereiden op die eerste ontmoeting met de koning. In de minuten die volgden durfde ik niet veel meer dan voorzichtig door mijn oogharen naar mijn omgeving gluren. De koning informeerde naar de reden van onze komst, stelde enkele vragen en mijmerde hardop over een bezoek aan onze geboortestad. Hij was aardig, maar zowel mijn moeder als ikzelf waren te overrompeld om vrijuit te spreken en na enkele pogingen droeg hij ons over aan D'Epéron, die ons naar de vertrekken van de koningin bracht. In de weken die volgden hielden mijn ouders zich voornamelijk bezig met hun nieuwe posities, en hielp ik mijn vader in de bibliotheek. Naarmate de tijd verstreek raakte ik echter steeds meer geïnteresseerd in het leven aan het hof. Ik raakte betoverd door de aankleding van de zalen, de extravagant uitgedoste dames en heren en de manier waarop ze liepen, dansten en converseerden, maar er was ook iets anders wat me trof. Mijn uit boeken en verslagen opgediste ideaalbeeld van het Franse hof stond in werkelijkheid ver van de realiteit. De kring rond de koning leek zich liever bezig te houden met plezier en vermaak dan met de serieuzere aangelegenheden van de staat. Het ontging me niet dat Henri's hof grotesk was, overdreven en bij vlagen potsierlijk. En ik ontdekte al gauw dat ik niet de enige was die dat vond.

Op een middag bevond ik mij in de corridor die leidt naar de vertrekken van de koningin, toen er, voor mijn neus, plotseling en uit het niets een schilderij opzieschoof. Ik slaakte een gil en zag tot mijn verbazing een lakei tevoorschijn komen. De man stapte uit een opening achter het schilderij, schoof het schilderij terug op zijn plek, draaide zich om naar mij en zei: 'Excuus, mademoiselle, ik dacht dat er niemand aanwezig was,' maakte een korte buiging en vervolgde zijn weg door de gang.

Vanaf dat moment begon het me op te vallen dat personeelsleden plotseling konden verschijnen of juist verdwijnen op plekken waar ze even daarvoor niet of juist wel aanwezig waren. Soms kwam ik na een korte afwezigheid terug in een zaal en ontdekte dat deze in de tussentijd was aangekleed of schoongemaakt zonder dat ik personeel had gezien. Gefascineerd liep ik door de vertrekken, op zoek naar bewijzen voor wat ik begon te vermoeden, en ik hield me meermalen schuil om te zien wat er gebeurde wanneer de ruimtes zogenaamd leeg waren.

Op een namiddag waarop de hofhouding zich verzameld had rond een tennistoernooi besloot ik op onderzoek uit te gaan. Ik begaf mij opnieuw richting de appartementen van de koningin en besteedde enkele minuten aan het controleren van de aangrenzende kamers voordat ik me onbespied waande. Aan het schilderij zelf was niets te zien. De donkere houten lijst hing dicht tegen de muur en ik kon nergens vreemde naden of ongelijke delen ontdekken. Toen ik echter met mijn vingertoppen tegen de zijkant drukte, kwam het schilderij onmiddellijk in beweging. Tot mijn verbazing kon ik het met enige druk zo ver opzij duwen dat er een opening tevoorschijn kwam, ongeveer half zo groot als een normale deur. Ik keek om me heen om me ervan te verzekeren dat ik nog steeds alleen was, tilde mijn rokken op en stapte het donker in.

In tegenstelling tot wat ik verwacht, is de gang niet aardedonker en stoffig, maar schoon en breed genoeg om je gemakkelijk in te kunnen bewegen. De vloer is van steen en de muren zijn

onbedekt. Licht dringt binnen door kieren en waar genoeg ruimte is, branden olielampen. De doorgangen naar de officiële kamers van het paleis zijn vanaf deze kant duidelijk zichtbaar en gebrek aan stof en de overdaad aan slijtplekken verraden veelvuldig gebruik. Ik probeer verschillende doorgangen en vind een aantal vermoede maar ook enkele onvermoede deuren. Soms moet ik ergens tegenaan duwen, soms schuiven en een enkele keer is een muurpaneel inklapbaar. Vrijwel overal is naast een opening ook een kijkgat waarmee gecontroleerd kan worden of de ruimte leeg is. En altijd is de opening groot genoeg om doorheen te stappen, uitgezonderd een serie panelen bij de eetkamer, die de achterkant van een kast blijken te zijn.

‘Mademoiselle?’ klinkt plotseling een stem achter me.

Ik maak een klein sprongetje. ‘Mijn hemel!’ roep ik ontsteld, en zie een jonge page met een schrijfkussen onder zijn arm en grote ogen van verbazing.

‘Excuus, mademoiselle, excuus. Ik wilde u niet laten schrikken.’

‘Dat is dan niet gelukt,’ hijg ik lachend en houd mijn hand op mijn wild kloppende hart. ‘Bovendien moet ik jou mijn excuses aanbieden, ik ben tenslotte degene die hier niet thuishoort.’

‘U bent vrij om te gaan en staan waar u wilt, mademoiselle. Nogmaals excuus voor mijn onvoorzichtigheid. Wij treffen niet vaak leden van de hofhouding in deze gangen. Kan ik u ergens mee van dienst zijn?’

‘Dat is aardig van je... Wat is je naam?’

‘Pierre, mademoiselle... Mijn naam is Pierre.’ Hij maakt een snelle buiging.

Ik knik. ‘Kun je mij misschien vertellen waar ik precies terechtgekomen ben?’

‘Dit zijn de personeelsgangen, mademoiselle. Door deze gangen verplaatst het personeel zich om aan de wensen van het hof te voldoen.’

‘Door heel het gebouw?’

‘Nee, alleen vanuit de keukens naar beide flanken. Er zijn er nog meer, maar die gebruiken we niet. Althans niet...’

Pierre houdt plots op met praten. Aan de andere kant zijn mensen het vertrek binnengekomen. We horen hun stemmen luid en duidelijk.

‘Het spel is ten einde,’ fluistert Pierre. ‘De hofhouding keert terug.’

‘Je kunt ze goed verstaan,’ fluister ik verbaasd, terwijl we luisteren naar een verhitte discussie over verspeelde punten bij de zojuist gespeelde wedstrijd.

‘We kunnen bijna altijd verstaan wat er gezegd wordt,’ zegt Pierre nauwelijks hoorbaar en glimlacht verontschuldigend. ‘Er zit slechts een dunne wand tussen de verschillende ruimtes.’

‘Maar dat betekent dat jullie zelf ook goed hoorbaar zijn.’

‘We doen ons best zo zacht mogelijk te bewegen. We worden zelden opgemerkt. Het spijt me, ik moet gaan.’ Pierre wijst naar het schrijfkussen, draait zich om en loopt de gang in.

‘Wacht even,’ roep ik hem na met een fluisterstem. Hij blijft staan. ‘Je zei net dat de leden van de hofhouding hier zelden komen. Geldt dat voor iedereen?’

‘Ja, eigenlijk wel. Heel soms komen we iemand tegen, zoals u nu. Maar niemand maakt er een gewoonte van, behalve...’ Hij blijft halverwege zijn zin steken.

‘Behalve?’

Pierre kijkt naar de vloer voor zijn voeten.

‘Er zijn ook andere gangen, waar wij nooit komen. Soms zien we daar iemand in- en uitgaan.’ Hij werpt een verlegen blik op mijn gezicht, schuifelt heen en weer. ‘Excuus. Ik moet echt gaan.’ Hij maakt een korte buiging en verwijdert zich van de plek waar we staan.

Ik staar hem na. Gangen waar wij nooit komen, maar andere mensen blijkbaar wel? Ik hoor de stemmen in de aangrenzende vertrekken rijzen en dalen. Wie van hen zou het zijn die gebruikmaakt van deze gangen?

Ik dwaal nog enige tijd rond en ontdek een aantal nissen die bij nadere inspectie geen nissen maar aftakkingen zijn. Ze bevinden zich tegenover elkaar en vormen samen met de eerder gevonden gang een kruispunt. Zouden dit de gangen zijn

waar Pierre over sprak? Ze zijn donker en zodra ik een ervan betreed, schroeft mijn keel zich dicht door het daar verzamelde stof. Ik durf niet verder te gaan zonder lamp en keer terug naar een kleine wenteltrap die naar de keuken op de begane grond leidt. Tegenover de trap is de achterkant zichtbaar van het grote jachtafereel dat in het centrale trappenhuis hangt. Ik controleer via het kijkgat of iemand zich op of nabij de trappen bevindt, schuif het schilderij een armlengte opzij en stap naar buiten.

Aan de andere kant van de muur is het stil. Ik schuif het schilderij terug en zoek naar het kijkgat. De kleine opening is nauwkeurig verborgen in een oog van de nerfstructuur in een van de houten plinten. Als je het niet weet, zul je er nooit achter komen. Ik neem me voor om de volgende keer beter op de kijkgaten te letten, en begin de trap af te dalen. Als ik halverwege ben, klinken er plotseling stemmen in de hal beneden. Er verschijnt een stoet bedienden uit de rechtervleugel. Enkele treden van de vloer blijf ik staan en kijk naar de loopjongens en kame-niers die stoelen, kussens en dekens naar buiten dragen. Afgedekte schalen met versnaperingen komen voorbij en de hal vult zich met de geur van gebraden vlees. Een jongeman met het dons nog op zijn bovenlip draagt een enorme vogelkooi. Het gekrijs van de nerveus heen en weer hippende vogels doet me mijn handen om mijn oren vouwen. Een felgekleurd exemplaar met grote bek en een tooi op zijn hoofd probeert in de vingers van de jongen te bijten. Hij vloekt binnensmonds en probeert zijn handen te verplaatsen. De kooi deint vervaarlijk heen en weer. Ik grinnik zachtjes en hoor tot mijn verbazing iemand anders vlak achter me hetzelfde doen. Ik kijk om en vind mezelf op nog geen armlengte afstand van de hertog van Guise.

Ik maak een korte buiging, hij knikt en ik richt me vlug weer op de stoet voor ons. Vier mannen met een kleine sofa op hun schouders schuifelen door de ruimte. Kennelijk heeft de koning besloten de middag door te brengen in de tuin, want na de bedienden volgt de nagenoeg voltallige hofhouding. Het geurenpalet van parfums dat de groep achtervolgt, is zo overweldigend dat ik mijn adem inhoud. Buitensporig uitgedoste vrouwen

met gehakte schoenen en weelderige pruiken, geflankeerd door mannen met oorbellen, opgekamde haren en kokette hoedjes, paraderen voorbij. Ik schud mijn hoofd van verbazing.

‘Is dat een man of een vrouw?’ fluistert Guise plotseling in mijn oor.

Met moeite onderdruk ik een schrikreactie, draai mijn hoofd heel even om en werp een blik op de man achter me. ‘Door alle lagen poeder en rouge weet ik het soms niet,’ zeg ik zacht.

De hertog grijnst een moment en trekt dan zijn gezicht glad. De koning verschijnt in de hal. Hij is sober gekleed in vergelijking met de rest van zijn entourage, en loopt op enige afstand achter hen aan. Alleen zijn getekende wenkbrauwen, oorbellen en roze ingekleurde lippen zijn conform de stijl van zijn hof. Achter hem draagt een verlate bediende een aapje in een kooi. Het dier begint vreselijk te krijsen voordat het door de voordeur naar buiten verdwijnt.

‘Potsierlijk, vindt u niet, mademoiselle Salviati?’ zegt Guise, nog steeds met bedaarde stem.

Ik glimlach naar hem terwijl ik mijn hersenen pijnig voor een goed antwoord op zijn vraag.

‘Vorige week zijn ze op deze wijze door de stad gevaren. Dat heeft zijn reputatie geen goed gedaan,’ gaat hij verder, refererend aan het oproer dat ontstond nadat de koning en zijn entourage zich verkleed over de Seine hadden laten vervoeren in overdadig versierde sloepen. Het was Henri’s doel geweest het volk te charmeren, maar de Parijzenaren hadden hem uitgelachen en met rot fruit bekogeld. De koning moest met een klein leger ontzet worden en verdween geschrokken en gekwetst naar zijn privévertrekken. Het duurde dagen voor hij zich weer durfde te vertonen.

‘De mensen denken dat hij niet goed bij zijn hoofd is, net als zijn broer. Een blamage voor de Franse adel noemen ze het koningshuis.’

Guise houdt zijn hoofd iets schuin als hij praat, alsof hij de situatie nauwkeurig analyseert. Ik kijk naar zijn grote, rijzige gestalte, zijn lachrimpels en zijn kleine, goed onderhouden

puntbaard. Het ontgaat me niet dat hij me behandelt alsof we elkaar goed kennen.

‘Is dit wat u verwachtte toen u uit Florence naar Parijs vertrok, mademoiselle Salviati?’ vraagt hij, en zijn ogen vernauwen zich terwijl hij me een kort moment aankijkt.

‘Ik denk dat u het antwoord daarop raden kunt,’ zeg ik met een lach en opgetrokken wenkbrauwen.

Hij glimlacht goedkeurend, wenst me gedag en vervolgt zijn weg van de trap naar de hal en door de grote openslaande deuren naar buiten.

Guise: de uitdager en Nemesis van de koning. Liefeling van de Parijzenaren en de onverschrokken leider van de Katholieke Liga. De man voor wie iedereen bang was en van wie tegelijkertijd iedereen hield. Er werd gezegd dat de koning niet kon verkroppen dat Guise een aantal eigenschappen had die hem een meer natuurlijke leider maakten dan hij zelf was. Guise was standvastig en rationeel. Het type leider dat door zijn manschappen op handen werd gedragen, een man die vertrouwen gaf en terugvroeg en daardoor in staat was belangen en strategieën zo aan elkaar te koppelen dat iedereen baat had bij het behalen van het door hem bepaalde doel. De koning voelde zich voortdurend door hem bedreigd. Waar Henri het volk moest paaien en smeken, en uiteindelijk vaak gebruik moest maken van dwangmiddelen om hen daar te krijgen waar hij ze hebben wilde, hoefde Guise maar te knippen met zijn vingers. De mensen hielden van hem en de manier waarop hij met hen omging. Alsof hij een van hen was en hun belangen de zijne waren. Hij was zowel in voorkomen als in ambitie het volstrekt tegenovergestelde van de koning.

Naarmate ik de verschillende leden van het hof beter leerde kennen, werd me duidelijk dat Guise niet de enige was die de uitspattingen van de koning en zijn vertrouwelingen niet waardeerde. De kliek rond de koning, de *mignons* genoemd, werd door velen gezien als een groep omhooggevallen, onverantwoordelijke mannen die de zwakke persoonlijkheid van de

koning uitbuiten voor eigen gewin. Er werd voortdurend geklaagd over de buitensporige toelagen die de koning hun toe-kende en de posten die ze wegkaapten voor de neuzen van degenen die er van oudsher recht op hadden. De wildste verhalen deden de ronde over wat er achter de deuren van de slaapkamer van de koning gebeurde. Men sprak over hoererij, sodomie en zaken die ik hier niet noemen zal. De grootste ergernis was echter dat de mignons de toegang tot de persoon van de koning beheerden. Iedereen die de koning wilde bezoeken moest bij hen om toestemming vragen. Dit gaf hun ongekeerde macht en dwong iedereen die iets gedaan wilde krijgen tot huichelachtig gedrag en vleierij. De enige uitzondering hierop waren de prinsen van den bloede, Henri Guise en Henri de Bourbon, de eerstvolgenden in de troonopvolging als de koning geen zoon wist te verwekken. Alleen zij hadden voldoende mankracht en middelen om de mignons te negeren. Niemand kon hen ergens toe dwingen. Zelfs de koningin-moeder niet.

Parijs, 1585. Als dochter van de nieuwe bibliothecaris maakt de jonge Fiora kennis met het Franse hof. Het duurt niet lang voor ze koningin-moeder Catherine de' Medici ontmoet. Catherine ziet iets in Fiora en binnen korte tijd is Fiora een van Catherines meest intieme vertrouwelingen.

Wanneer Catherine aan Fiora vraagt om voor haar te spioneren, komt Fiora in een wespennest terecht. De opdrachten van Catherine worden steeds gevaarlijker, tot Catherine Fiora het onvoorstelbare opdraagt. Als Fiora hierin meegaat, zet ze alles wat haar dierbaar is op het spel. Ook de liefde van haar leven. Zal het kwaad het winnen van het goede?

'Een meeslepende pageturner over de andere kant van de geschiedenis, waarin vrouwen hoog spel spelen en veel meer doen dan enkel deugdzaam handwerkjes maken.'

- Nikki Sterkenburg, auteur en onderzoeksjournalist

Catharina Botermans is politicoloog, docent European Studies en groot liefhebber van de Renaissance. Met haar man en twee zoontjes woont ze in het Friese Noordwolde. *De zwarte koningin* is haar debuutroman.

NUR 301

www.uitgeverijmozaiek.nl

